NATIONAL SENIOR CERTIFICATE EXAMINATION
MAY 2021

SEPEDI LELEMETLALELETŠO LA PELE: LEPHEPHE I
SEPEDI FIRST ADDITIONAL LANGUAGE: PAPER I

MARKING GUIDELINES

Nako: Diiri tše 2½ 100 meputso

These marking guidelines are prepared for use by examiners and sub-examiners, all of whom are required to attend a standardisation meeting to ensure that the guidelines are consistently interpreted and applied in the marking of candidates' scripts.

The IEB will not enter into any discussions or correspondence about any marking guidelines. It is acknowledged that there may be different views about some matters of emphasis or detail in the guidelines. It is also recognised that, without the benefit of attendance at a standardisation meeting, there may be different interpretations of the application of the marking guidelines.

IEB Copyright © 2021

KAROLO YA A

POTŠIŠO YA 1 TEKATLHALOGANYO

TEMANA YA 1

1.1 1.1.1
- Komelelo nageng/Komelelo/Komelelo e šoro.
- Setšhaba se kgobokane mošate go tla go rerišana ka komelelo ye e welego nageng le go fana maele. Mongwadi o re: "Setšhaba se rile go bona komelelo ye e bego e iphile maatla ka mahlo, gwa letšwa lepatata la kgothekgothe mošate."

(Dihlogo di ka fapana.)

1.1.2
- Diphoofolo di ka hwa ka lenyora le go hloka dijo.
- Batho le bona ba baka meetse le diphoofolo.
- Dimela di a hwa gomme gwa ba le tlala nageng.

[E TEE fela]

1.1.3 Go llile lepatata la kgothekgothe mošate.

1.1.4
- Kgoro e bipelwa.
- Go hloka le botshwelo bja mare.

1.1.5
- Tsee!
- Le laetša gore go be se na le motho yo a bolelago, go se na lešata.

1.1.6 Matšana

1.1.7 (a) Kefa/Kuane
(b) bjala

1.1.8 Go tšhoša/go boifiša.

1.1.9
- Tau.
- Tsebe ge a emiša kgoši o ile taurabatho.
- Sebata sa mariri.

[E TEE fela]

TEMANA YA 2

1.2 1.2.1
- Dipolayano le dintwa go matšwantle.
- Kgethologanyo gare ga Maafrika.
- Tlhokego ya botho le kamogelano.

1.2.2
- O tšweletša maikutlo a kwelobohloko gare ga Maafrika.
- O kgopela setšhaba go fediša mona le lehloyo go matšwantle.
- O re go fedišwe dintwa le dipolayano.

Balekwa ba tla tšweletša dikarabo tša go fapana.

IEB Copyright © 2021

1.2.3 Motho o swanetše go hlompha batho ba bangwe le ditokelo tša bona.
- Motho yo mongwe le yo mongwe o na le tokelo ya bophelo.
- Motho yo mongwe le yo mongwe o na le tokelo ya go hwetša kalafo le madulo.

1.2.4 Balekwa ba tla fa ditsela tša go fapana tša go fediša ditiragalo tša mohuta wo:
- Ge mmušo o ka tliša le go tšweletša kabo ya mešomo gore Maafrika-Borwa a se ke a nagana gore matšwantle ke bona ba ba tšeelago mešomo.
- Ge ka mo nageng go ka bjalwa moya wa kamogelano, kgotlelelano le tlhomphano ntle le kgethollo ya matšwantle/go ya ka mmala.
- Ge go ka ba le taolo ya maleba mellwaneng ya naga le dinaga tša baagišani go kgonthišiša gore matšwantle ao a tsenego ka mo nageng ba tsena ka molao e sego go no šwahlela ka bontši.
- Ge go ka fedišwa bosenyi ka mo nageng, ga go yo a ka naganelago gore matšwantle ke bona ba oketšago bosenyi.

[TŠE PEDI fela]

1.2.5
- Go bohloko go hlokofalela dinageng di šele ka gore o ka se robale nageng ya geno moo badimo ba geno ba robetšego gona.
- Go dumelwa gore batšwasehlabelo bao ga ba robale ka khutšo.
- Meloko le malapa ya bona e hloka moo e ka ba beelago segopotšo le go phasa.
- Bathobaso ba na le ditumelo tša go fapana.

(Dikarabo di tla fapana)

1.2.6 Kodumela moepathutse ga go lehumo le le tšwago kgauswi.
- Motho o swanetše go šoma ka maatla/thata ge a nyaka dilo tše dibotse.

IEB Copyright © 2021

KAROLO YA B

POTŠIŠO YA 2 KAKARETŠO

Kakaretšo e swaiwe ka tsela ye:

- Dintlha = 7
- Polelo = 3

Dintlha di akaretše tše di latelago:

1. Theknolotši e hlola gore batho ba dire ditiro tša bohodu.
2. E dira gore batho ba lahlegelwe ke mešomo.
3. Batho ga ba sa itšhidulla, napile ba a nona.
4. E hlola malwetši a ditsebe.
5. E hlola bobodu bathong.
6. Go timela ga sedirišwa sa theknolotši go ka hlola tlhakatlhakano.
7. E gobatša dikgopolo tša bafsa ka ge ba lebelela le tša go se ba tšwele mohola Inthaneteng.

	Bokgoni bjo bo botsebotse	**Bokgoni bjo bo botse kudu**	**Bokgoni bja go kgotsofatša**	**Bokgoni bjo bo lekanego**	**Bokgoni bja go se kgahliše**	**Bokgoni bja go se kgotsofatše**
Kelo	**10–9**	**8–7**	**6–5**	**4–3**	**2–1**	**0**
Dikgopolo	E akaretša kgopolokgolo yeo e bontšhitšwego ka bokgwari.	E akaretša kgopolokgolo yeo e beakantšhi-tšwego botse.	E akaretša kgopolo yeo e laetšago kwešišo.	E akaretša kgopolo ye e lekanetšego.	Ga e kwešišege ga se ya beakantšhwa ga botse.	E hlakahlakane, ga e bontšhe bokgwari, e ngwadilwe ka go se kwešišege.
Polelo le setaele	Polelo ye e nonnego ya maleba. Ga go boeletšwe mantšu. Mopeleto wa nnete.	Polelo ye e nonnego kudu ya maleba le mopeleto wa nnete.	Polelo ya maleba ya go nona le mopeleto wa maleba.	Polelo ya maleba go rothela mantšu ao a boeletšwago.	Polelo ya go se kgahliše le mopeleto wa diphošo.	Polelo ga e kwešišege le mopeleto wa go tlala diphošo.

IEB Copyright © 2021

KAROLO YA C

POTŠIŠO YA 3 THETO

Sereto seo se sa tsebjego.

3.1
- Ke ngwana/lesea.
- Moreti o re: "Ke lesea la go hloka molato."

3.2
- Lesea le le humanwe le lahlilwe ka ntle, phefong. Ga go motho yo a tsebago gore le lahlilwe ke mang.
- Mofetikatsela o le humane le wetšwe ke tšhwaane le ponoka eupša le sa phela.

3.3 Barutwana ba tla fa dikarabo tša go fapana. Mohlala:
- Ke mmago lesea.
- O rile go mmelega a mo lahla a nyaka go tšwela pele ka bophelo bja gagwe go se ngwana yo a mo šitišago go dira selo.

GOBA

- Ke mmago lesea.
- Papago lesea o gana maikarabelo a go godiša ngwana gomme mmagolesea a bona bokaone e le go le lahla ka ge a ka se kgone go le fepa a nnoši.

3.4
- O be a sehlefetše ka tšhwaane.
- Mmejana wa gagwe o redimoša boka hlapi.
- A sa buša moya ke ge a palelwa ke go lebaleba/go bula mahlo gabonolo.

[TŠE PEDI fela]

3.5
- Ke potšišoretoriki.
- Moreti o šomišitše leswao la potšišo mafelelong a mothalotheto go botšiša potšišo ya go se nyake karabo, ka ge a tseba karabo.

IEB Copyright © 2021

POTŠIŠO YA 4

Tšeo di bonwego

4.1 *Motsemollakoma* – N. S. Puleng

4.1.1
- Ke thetotumišo o ya sebjalebjale/selehono.
- Go retwa/tumišwa motse wa Gauteng gore o phuthile batho ka go fapana.

4.1.2 **Teori**
- Moko ke tabakgolo/kgopolokgolo ya sereto.

Tirišo
- Kgopokgolo ya sereto se ke bohlokwa bja Gauteng.
- Gauteng ke lefelo la lehumo leo le fepago Afrika ka bophara.
- Batho ba tloga dinageng tša go fapafapana ka kholofelo ya go hwetša bophelo bjo bobotse Gauteng.

4.1.3
- Moreti o feteletša bontši bja batho bao ba tlilego Gauteng ka go re ba tšwa khutlonne tša lefase.
- Ba tlile ka diketekete tša diketekete.

4.1.4 **Kuka:** moreti o hlaloša gore ba sepetše ka maoto e sego dinamelwa.
Nanoga: go hlaloša gore ba tšweletše ka lebelo/Go phakiša.

4.1.5 Batswadi ba tlogetše bana le batšofadi ka maikemišetšo a go nyaka mešomo ya go ba fepa/go nyaka tšhelete ya go reka dijo.

4.2 **Tebatšo**

4.2.1
- Sereto se se bopilwe ka ditemanatheto tše tharo.
- Temanatheto ya mathomo e na le methalotheto ye 7.
- Temanatheto ya bobedi e na le methalotheto ye 5.
- Temanatheto ya boraro e na le methalotheto ye 9.
- Go na le methalotheto ye metelele le ye mekopana.

(Dintlha TŠE PEDI)

4.2.2 Ka bona bophelo go nna bo le gona
Wa ntebatša mahloko le mašuana Tebatšo.
- Go senya polelo ya moreti (metara).
- Go tlemaganya dikgopolo/Go neeletšana ka dikgopolo.

[Ntlha E TEE fela]

4.2.3
- O na le lentšwana le lebose kudu.
- O bolela gabotse, mantšu a leago.
- O bolela ditaba tše botse.

[Ntlha E TEE fela]

IEB Copyright © 2021

4.2.4
- Moreti o thabišitšwe ke go kopana le Tebatšo.
- O be a sa tshepe gore a ka hwetša mosadi yo mobotse go swana le Tebatšo.
- Go kopana le Tebatšo go mo lebaditše mathata a gagwe.

IEB Copyright © 2021

KAROLO YA D

POTŠIŠO 5 POPOPOLELO

5.1 5.1.1 Lekgotlakgalemo
Lekgotla + kgalemo (leina + lediri)

5.1.2 (a) lweša
(b) tlontlolla
(c) itšhireletša/ithutile

5.1.3 sa ka/ba ka
Karabo ya maleba ya morutwana. Mohlala:
- Seatla sa ka se bohloko
- Batswadi ba ka ba ntlhokometše kudu.

5.1.4 Mekgatlo

5.1.5 Ga se ka ithuta go tšwa go bagolo ba ka./Ga ka ithuta go tšwa go bagolo ba ka.

5.2 5.2.1 Ba bagolo. Lehlaodi le hlaola leina ka go diriša le šupi la legoro la 2: **ba** le hlogo ya legoro **ba** –

5.2.2 Dijo tše di bose di apeilwe ke bašomi.

5.2.3 Bašomi ba apeile dijo tše di bose ebile ba di file baeng.

5.2.4 Karabo ya maleba ya morutwana. Mohlala:
- Hlogo ya ka e bohloko.
- Hlogo ya poledišano e bose.
- Malose o nale hlogo ye kgolo.

5.2.5 Mohumagadi. (Lefoko la maleba la morutwana le tla abelwa meputso)
Mohlala: Mohumagadi Sebotse o re ruta Sepedi.

5.3 5.3.1 Hle elang se se latelago hloko. Modirišokgopelo.

5.3.2
- -ana – go laetša nyenyefatšo ya lerato.
- -ng – go laetša lehlathi la felo
- -gadi – go laetša botshadi

5.3.3 Barutwana. Ba-

5.4 **Mmu**šo wa rena o tlemo**ll**a bagolegwa bao ba lego kgolegong. **N**gwana yo a tlemilwego mo ke wa ka. Motho yo a mo thušitšego o a **nth**ata ka ge a tseba gore ke a hlaka.

Palomoka: 100 meputso

IEB Copyright © 2021